

Argipäev, väärtnused, elu, eetika

Sotsiaalala spetsialisti eetilised juhised

Tõlke aluseks on:

Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö (sotsiaalala kõrgharitute kutseliit) Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta (kutseeetika komisjon). Helsinki 2009.

http://www.talentia.isintexas.com/edocs/julkaisut/eettinen_opas/flip/eettinenopas.pdf

(10.10.2012)

Tõlkinud Marju Selg

Tartu 2012

Tõlkija märkused

1. Kasutasin ka ingliskeelset tõlget: Work, Values, Life, Ethics. Ethical guidelines for social welfare professionals. Helsinki 2007.

http://www.talentia.fi/files/764/4599_EthicalguidelinesbyTalentia_1_.pdf (10.10.2012)

2. Tõlkes eristan mõisteid *ammattilainen*, *ammattihenkilö* ja *työntekijä*, mis inglise keeles on kõik tõlgitud *social worker*. Esimene viitab nii erialasele kõrgharidusele kui ka ametikoha- ja professionaalsele vastutusele ning selle vasteks on *spetsialist*. Teine seostub pigem ametikohaga ja selle vasteks on *ametiisik*. Kolmas on kasutusel üldisemas tähenduses, selle vasteks on *töötaja*.

3. Lehekülgede numeratsioon vastab originaalile

Sissejuhatus 4

Kutseeetika tähendusest 5
Sotsiaalse töö rahvusvaheline definitsioon 7
Inimõigused ja inimväärikus 7
Sotsiaalne õiglus 9

Töötaja ja töökollektiivi eetiline teadlikkus ja vastutus 10

Eetilised toimumisviisid erinevates kliendisuhte-olukordades 12

Suhe ümbritseva ühiskonnaga 24

Ühiskonna mõjutamine 26
Mitmeametiline koostöö 26
Koostöö kolmanda sektoriga 27

Professionaalse kogukonnaga liitumine 28

Professiooni arendamine ja professionaalne areng 28
Ustavus professionile 29

Töötaja õigused ja kutseliidu toetus 30

Kutseoskuste alalhoidmine 31
Oma heaolu eest hoolitsemine 31
Õigus töökaitsele ja turvalisusele 31
Kutseliidu toetus 34
Lõpetuseks 34

Allikate loetelu 35

Lisa 36

Sissejuhatus

„Sotsiaaltöö sotsiaalpoliitilise tegevusalana pole midagi väärt, kui selle tegijail puudub julgus asuda nende inimeste poolele, kes ei suuda oma eluõigust kaitsta saavutuste, toimetuleku või kiiduväärse eluviisiga.“ (Riitta Granfelt)

Kutseeetika tähendusest

Kutseeetika tegeleb töö ja professionaalsusega. Valmisolek arutleda oma töö ja praktiliste toimumisviiside üle eetilisele vaatenurgast peetakse üheks arenenud professionaalsuse tundemärgiks. Eetikareeglid on ka erialaste vaadete avalikkusele tutvustamise vahendiks. Juhendeid ja juhendamist vajatakse selleks, et erialane kogukond saaks hinnata iseennast ning saaks hinnatud ka teiste poolt. Eetiliste juhiste mõte on anda spetsialistidele juhtnööre, kuidas toimida ja kaitsta teenuste saajaid väärkohtlemise eest. Juhised tugevdavad sotsiaalala spetsialistide professionaalset identiteeti ja tugevdavad usku oma töö tähtsusse ja võimalustesse.

Sotsiaalvaldkonnal on eriline suhe eetika ja inimõigustega. Võib isegi öelda, et kogu sotsiaaltöö on alguse saanud just nende küsimustega tegelemisest. Sotsiaalse töö eesmärgiks on teha head, aidata inimesi, vähendada vaesust ja kannatusi ning kutsuda esile muutusi ja arengut. Eetilise nõuet lisab töö või ametipositsiooniga sageli seotud võim ja võimalus mõjutada kliendi elu ning seeläbi kogu ühiskonda.

Sotsiaalvaldkonnas ja avalikus sektoris on tähtis seadusandlus ja tegevuse seaduslikkus. Need on tihedalt seotud ühiskonna demokraatlikkuse ja õiglusega. Soome põhiseaduse järgi on ühiskond kohustatud hoolitsema oma liikmete eest ja seda kohustust täidab sotsiaalvaldkond. Inim- ja põhiõiguste tähtsuse suurenemine ühiskonnas tugevdab nõuet, et kogu avalik toimumine põhineks seadusel. Selline õigusriigipõhimõte tähendab seda, et eetiliste eesmärkide, põhimõtete või üldtunnustatud väärtustega (nt lapse huvid) ei saa põhjendada oma toimumisviisi, kui selle kohta puudub spetsiaalne märke seaduses.

Seaduslikkus ei tähenda siiski sama mis eetilisus, nii nagu seaduslikkus ei taga ka õiglust. Seadus annab harva selgeid vastuseid igapäevases inimsuhtetöös ettetulevatele keerukatele probleemidele. Seevastu kutseeetika juhib valikuid kogu sotsiaalvaldkonna töös.

Paljuväärtuselises ja killunenud Soome ühiskonnas on raske leida üldtunnustatud norme, millel töö rajaneks. Väärtuste ja normide määratlejaid on palju ja igapäevase lähtepunkt on erinev. Milline on hea eetiline erialapraktika? Kellel on õigus otsustada, mis on hea ja kelle hüvest on jutt? Sotsiaalala töö vastuoluks on, et hea lõpptulemuse taotlemine ei pruugi tagada parimat võimalikku lahendust kõigile osapooltele.

Sotsiaalset tööd tehakse erinevates toimumiskeskkondades. Kliendi olukord võib olla raske ja ta võib suhtuda ametiisikutesse eelarvamuslikult. Inimesed võivad tõlgendada asju erinevalt ja eri vaatenurkadest. Teod, sõnad, žestid ja ilmed tähendavad eri inimestele eri asju. Hästi mõeldud tegu võidakse valesti tõlgendada.

Eetilisuse nõue seostatakse sageli tunnetega: see, mis tundub õige, ongi hea toimimisviis. Tunded ei saa siiski olla eetika ainsaks aluseks, sest need võivad viia eksiteele. Ka toimimisviisi üldine tunnustatus ei ole selle eetilisuse piisav põhjendus. Sotsiaalala spetsialist peab püüdma kõigis olukordades tegutseda võimalikult korrektselt ja neutraalselt, kuigi selle eest ei saa alati osaks positiivne tagasiside ega mõistmine. Kliendi inimväärikuse ja individuaalsuse tingimusteta austamine on ainus võimalik alus eetilisel ja kõlbelisel kindla toimimise aluseks. Professionaalsus tähendab olla võimalikult avatud ja aus ning tunnistada ka oma piire, teadmatust ja vajadust toetuse järele.

Eetilisus taotleb head elu ning õige ja väärast eristamist. See toob sotsiaalsesse töösse arutlemise õiguste ja vastutuse üle ning piisava ja mõistliku määratlemise. Eetilised juhised ei saa olla konkreetse, sest küsimused õigest ja väärast võivad tekkida üllatavates ja ootamatutes olukordades. Professionaalsel tasandil tähendab eetilisus võimet pidevalt analüüsida ning ka küsimuse alla seada oma ametialast tegevust ja otsustamist, selle õiglust ja otsustusala. Ka praktika arendamisel tuleb uurida, millistel eetilistel põhimõtetel praktika põhineb ja kas see üldse põhinebki vastutustundlikul arusaamal heast elust ja inimlikkuse kasvust. Sotsiaalses hoolekandetöös tähendab kutseeetika eelkõige soovi ja võimet näha ja kuulda argitoiminguis erinevaid võimalusi ning ka soovi ja võimet aidata kliendil väljendada oma vaateid.

Sotsiaalala spetsialist peab suutma kriitiliselt hinnata ka oma töökoha organisatsiooni ning selle toimimise eesmärgi ja aluseid. Organisatsioon võib oma tegevuses eelistada klientide hüvele majanduslikku säästlikkust. Töötaja aga ei pea soostuma ebaseadusliku toimimispraktikaga, kuigi tööandja seda eeldaks.

Hea kutse-eetika ei saavuta kunagi taset, kus eetilistest aruteludest võiks loobuda. Pole olemas sellist käsiraamatut, milles leiduks igasse olukorda sobivaid toimimisjuhiseid. Sotsiaalne töö ei jõua iial täiuseni. Kõigis professionaalsetes toimingutes tuleb teadlikult alal hoida pidevat refleksiooniprotsessi. Eetilisi juhiseid tuleb ikka uuesti tõlgendada ja arendada ning nende üle tuleb pidevalt arutleda.

Kutse-eetika on kollektiivne teema. Töökollektiivis tuleb eetilisi probleeme käsitleda julgelt ja avalikult, neid lihtsustamata ja pisendamata. Sihiks on, et eetiline arutelu poleks kunagi üksnes ühe töötaja vastutus, vaid et selles osaleb kogu töökollektiiv ja organisatsioon. Siiski tähendab kutsealane eetilisus ka iga üksiku töötaja vastutust oma kutseoskuste ning nende säilitamise ja arendamise eest. Eetilised põhimõtted, ükskõik kui head need ka poleks, ei saa iial korvata professionaalset ebakompetentsust.

Sotsiaalse töö rahvusvaheline definitsioon

Sotsiaalse töö eesmärk on inimeste heaolu suurendamine.

Selle saavutamiseks edendab sotsiaalne töö sotsiaalseid muutusi, probleemide lahendamist inimsuhetes ning inimeste toimetulekut oma eluga.

Töö objektiks on inimese ja tema keskkonna interaktsioon.

Kasutusel on sotsiaal- ja käitumisteoreetilised ning sotsiaalseid süsteeme käsitlevad teadmised ning nende rakendamise oskused.

Sotsiaalne töö põhineb inimõiguste ning sotsiaalse õigluse põhimõtetel, mis on fikseeritud rahvusvahelistes kokkulepetes.

- *Soomes põhineb sotsiaalala töö kaasaegsel seadusandlusel, mille aluseks on järjekindel inim- ja põhiõiguste põhimõtete järgimine. Põhiseaduse (Peruslaki) § 22 järgi on avaliku võimu või ametnikkonna kohustus kindlustada põhi- ja inimõiguste teostamine. Jutt pole mitte formaalsest õiguskaitsest, vaid sellest, et ametnikud peavad aktiivselt hoolt kandma kliendi õiguste eest kõigis teda puudutavates argipäevastes otsustes.*
- *Põhiseaduse § 1: „Soome konstitutsioon on kehtestatud selles põhiseaduslikus aktis. Konstitutsioon kindlustab inimväärikuse puutumatus ja üksikisiku vabaduse ja õigused ning edendab õiglast ühiskonda.“*

Inimõigused ja inimväärikus

Sotsiaalala spetsialistid peavad mõistma ja tunnustama inimõigusi ning kaitsma neid kõigis olukordades. Inimõigused pole tingimuslikud ja need kuuluvad igale inimesele pelgalt inimlikkuse alusel. Need ei sõltu inimese enda käitumisest ega toimimisest.

ÜRO inimõiguste deklaratsioon (YK:n ihmisoikeuksien julistus)

Põhiseadus (Peruslaki) § 1 ja 7, Kliendiseadus (Asiakaslaki) § 4, 5, 8-10, Haldusseadus (Hallintolaki) § 3

Hea haldustava tähendab, et avalik sektor pakub kodanikele teenuseid ja teostab nende üle järelevalvet, lähtudes demokraatia, seaduslikkuse, võrdsuse ja läbipaistvuse põhimõtetest. Inimõigused, võrdõiguslikkus, demokraatia ja hea haldus on omavahel tihedalt seotud ja tugevdavad üksteist. Hea ja toimiv haldus on üks demokraatliku süsteemi alustalasid. Vastavalt avaliku teenistuse põhimõtetele on ametnik orienteeritud inimeste teenimisele, ta on asjatundlik ja viisakas. Kliendi juhtumiga tuleb tegelda ilma tarbetu viivitusega.

Inimelu väärtuse ja inimväärikuse austamine ilmneb sotsiaalala spetsialisti kinnipidamises järgnevalt neljast põhimõttest.

Enesemääramisõigus

Spetsialist peab oma väärtustest ja eluvalikutest sõltumata austama ja edendama kliendi õigust teha oma valikuid eeldusel, et need ei ohusta teiste õigusi ega õigustatud huve. Täievoliline¹ klient vastutab oma valikute ja nende tagajärgede eest.

Osalemisõigus

Spetsialist peab edendama inimeste igakülgset kaasatust ja osalemist, mis suurendab tema võimalusi mõjutada oma elu puudutavaid otsuseid ja toiminguid.

Spetsialist peab oma töös keskenduma kliendi ja teda ümbritseva kogukonna ressursside leidmisele ja tugevdamisele. Eesmärgiks on parandada kliendi mõjutamisvõimalusi ühiskonna täievolilise liikmena.

Kliendiseadus (Asiakaslaki) § 8, 12, 14

Õigus terviklikule kohtlemisele

Spetsialist peab püüdma võtta arvesse kliendi kõiki eluvaldkondi ja kohtlema teda mitte üksnes indiviidina, vaid ka pereliikmena ja ümbritseva kogukonna ja ühiskonna liikmena. Kliendil aidatakse oma ressursse üles leida ja tugevdada.

Õigus privaatsusele

Spetsialist peab austama kliendisuhte usalduslikkust (konfidentsiaalsust) ja kaitsma kliendi privaatsust, järgides tööalaselt kehtivaid salastamisreegleid.

Kliendiseadus (Asiakaslaki) ptk 3, Haldusseadus (Hallintolaki) § 6 ja 10, Põhiseadus § 10, Avalistamisseadus (Julkisuslaki), Henkilötietolaki (Isikuandmete kaitse seadus), Lastekaitseadus (Lastensuojelulaki)

---

¹ Sh õigusalaselt kompetentne.

Sotsiaalne õiglus

Sotsiaalala spetsialistil tuleb edendada sotsiaalset õiglust nii kliendi elus kui ka kogu ühiskonnas. See tähendab:

➤ Negatiivse eristamise² tõkestamist

Spetsialisti kohustus on takistada negatiivset tõrjumist võimete, ea, kultuuri, sugupoole, perekonnaseisu, sotsiaalse või majandusliku staatuse, poliitilise meelsuse, nahavärvi, rassi või muude füüsiliste omaduste, seksuaalse suundumuse, usu või muude tõekspidamiste alusel.

➤ Erinevuste austamist

Spetsialist peab tunnustama ühiskonna etnilist ja kultuurilist mitmekesisust ja austama seda. Spetsialistil tuleb oma töös arvesse võtta üksikisikute, perede, rühmade ja kogukondade erinevusi.

Põhiseaduse ptk 2

➤ Ressursside võrdset jagamist

Spetsialistil tuleb hoolitseda selle eest, et tema käsituses olevad ressursid saaksid klientide ja kliendirühmade vahel õiglaselt jagatud.

Spetsialist hoolitseb eriti nõrgemal positsioonil olivate õiguste teostumise eest ning toimib kliendi eestkõnelejana.

➤ Ebaõiglase poliitika ja toimimisviiside vastustamist

Spetsialisti kohustus on teavitada tööandjat, ühiskonna otsusetegijaid ja laia avalikkust olukordadest, kus inimesed elavad viletsuses, ressursse on ebapiisavalt või ressursside jagamine, poliitika või toimimisviisid on diskrimineerivad, ebaõiglased või inimeste heaolu kahjustavad.

Spetsialist vastustab vägivalda ega toeta ei otseselt ega kaudselt terrorit, piinamist ja teisi füüsilise ja psüühilise vägivalda ilminguid.

---

² *Syrjintä*, eristamine, tõrjumine, diskrimineerimine. Vt: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Syrjint%C3%A4> (10.10.2012)

Töötaja ja töökollektiivi eetiline teadlikkus ja vastutus

„Eetika on ühtviisi kohal olemises, interaktsioonis, tegemises ja tegemata jätmises.“ (Stanley Witkin)

Sotsiaalset tööd tehakse erinevates keskkondades, näiteks päevakeskuses, sotsiaalteenistuses ja vanadekodus. Eetiline arutlemine on professionaalse praktika oluline osa tööolukordades, mida määravad erinevad moraalsed, poliitilised ja majanduslikud nõuded.

Sotsiaalala spetsialistid vastutavad isiklikult eetiliste otsuste ja valikute eest, mida nad oma erialatöös teevad. Eetiline arutlemine on selliste tööalase tegevusega seotud valikute, vahendite, sihtmärkide ja tagajärgede uurimine ja käsitlemine.

Tuleb siiski märkida, et seadusega määratud hoolekandeülesannete täitmise tagamine ressurssidega varustamise mõttes on tööandja vastutus. Spetsialistil tuleb anda puudustest teada tööandjale ning vajaduse korral ka järelevalve eest vastutavatele ametiisikutele.

Eetilist arutlemist on vaja kogu sotsiaalses töös ning eriti järgnevais konfliktiolukordades:

- sotsiaalala spetsialisti erinevad rollid aitajana ja kontrollijana on omavahel vastuolus
- klientide või kliendirühmade huvid on omavahel vastuolus
- erinevatel ametirühmadel on kliendi huvidest vastuolulised arusaamad
- kliendi või kliendirühma huvid on vastuolus töötaja enda huvidega
- kliendi või kliendirühma huvid on vastuolus organisatsiooni toimimisviisidega
- töötingimused raskendavad eetiliselt kindlat töötamist
- kliendi või kliendirühma huvid on vastuolus poliitiliste otsuste ja majanduslike ressurssidega.

Eetilisi valikuid tehes sõltub sotsiaalala spetsialist ka neist otsustest, mida teevad teised isikud. Tema vastutus ei saa olla piiramatut. Vastutuse piire on tähtis üldiselt ja üksikjuhuliselt selgitada eriti siis, kui eetilise vastuolu tekkides puuduvad töötajal volitused otsuse tegemiseks.

Igal töötajal olgu seega õigus ja võimalus arutada oma otsuseid ja vastutuse piire vähemalt oma otsese ülemusega³ ning soovitatavalt ka teiste sotsiaalala spetsialistidega.

Kliendistlähtrumine⁴ on sotsiaalala spetsialisti töö keskne põhimõte. Sotsiaalala spetsialist püüab edendada selle põhimõtte rakendamist kõikidel organisatsiooni tasandil ning tegutseda ilmnevate puuduste kõrvaldamiseks. Sotsiaalala spetsialist töötajana viib vastutustundlikult ellu oma organisatsiooni eesmärged klientide huvides.

Ta arendab toimimisviise ja meetodeid, mis vastavad paremini klientide vajadustele ning kutseala eetilistele põhimõtetele. Spetsialist on oma toimimise kvaliteedi eest vastutav klientide ja organisatsiooni ees. See toimub näiteks tööjuhendamise, täiendkoolituse või regulaarse enesehindamise ja/või hindamismeetodite ja klientidelt tagasiside kogumise abil.

---

³ Soome *esimies*, inglise *supervisor*.

⁴ Kliendistlähtrumine (*asiakaslähttöisyys*) erineb kliendikesksuse põhimõttest, siin rõhutatakse asjade vaatamist kliendi silmadega.

Kui oma töökollektiivi, organisatsiooni või koostööpartnerite toimimine on vastuolus nende eetiliste põhimõtetega, kasutab sotsiaalala ametiisik kõiki õiguspäraseid vahendeid, takistamaks ebaetiliste toimingute teokssaamist.

Töötaja personaalne vastutus võib seega puudutada

- otsuseid, mida ta on oma volitute piires teinud
- teavet, mida ta on esitanud juhtumi kohta, milles otsuse teeb keegi teine
- seda, et ta tutvustab nii kliendile kui ka otsustajaile oma hinnangut kavatsetava otsuse võimalike mõjude kohta
- seda, et ta väljendab selgesti, kui ei saa võtta vastutust kellegi teise tehtud otsuse tagajärgede eest
- seda, et ta ütleb kliendile, kui kättesaadav teenus ei vasta kliendi vajadustele ega taotlustele, et klient saaks oma otsuse ise teha.

Töökollektiivi seisneb selles, et

- töökollektiiv hindab oma toimimist regulaarselt nii ise kui ka väliste hindajate abil ning kogudes teavet enda pakutud teenuste tagasiside ja mõjude kohta
- töökollektiiv hoolitseb erialaste arutelude ning seisukohtade vahetamise reeglipärase toimumise eest ning edendab oma töö kriitilist hindamist
- töökollektiiv hindab oma töö eetilistust ja kliendistlähtumist, käsitledes oma tööd protsessina, mis ühtlasi on ka kliendi protsess.

Eetilised toimimisviisid erinevates kliendisuhte-olukordades

Iga kliendi olukord on ainulaadne. Kliendisuhet mõjutavad mitmesugused nähtavad ja varjatud sotsiaalsed võimustruktuurid, millest spetsialistil tuleb teadlik olla ja osata ära tunda. Ka sotsiaalala töötaja ja kliendi suhtes on alati ühel või teisel viisil küsimuse all võimukasutus.

Sotsiaalala spetsialisti kontakt kliendiga sisaldab alati võimu, mis on seotud tema ametiseisundi ja töö sisuga, kuigi tõeline võimukasutus tundub jäävat väga kaugele kliendi olukorrast ja seal toimuvast interaktsioonist. Töös kätkev võim ja võimukasutuse ühiskondlik õigustatus peab olema tehtud nähtavaks.

Sotsiaalala töös põrkutakse sageli vastuoludega ja nendega tuleb julgesti tegelda.

Võim võib tunduda väikesena, kuid kliendile on see märkimisväärne. Töötajal on näiteks võim otsustada, milliste kliendi probleemidega ta keskendub ja mis nime ta neile annab. Sotsiaalala spetsialisti töö, tegemised ja tegematajätmised mõjutavad kliendi elu.

Eetiline teadlikkus on eriti vajalik olukordades, kus sotsiaalala spetsialisti rollid aitaja ja kontrollijana on teineteisega vastuolus, mis on üsna tavaline.

Mõnikord on kliendi valikud nii vähesed, et ühtki head ning veel vähem parimat lahendust pole silmapiiril. Sellistes olukordades tuleb rakendada vähima kahju tekitamise põhimõtet. Meetmetest valitakse see, mida hinnatakse toovat kliendile ja teistele asjaosalistele võimalikult vähem halbu tagajärgi. Ametiisik ei tohi jätta tegutsemata põhjendusel, et olukord on raske ja otsustamine keerukas. Ametiisiku aktiivsuse tähendab kohustust tegutseda ja teha otsuseid ka keerukates, vastuolulistes olukordades.

Euroopa inimõiguste kohtu Suurbritanniat puudutav otsus 2001. aasta mais (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksiä):

Küsimuse all on nelja lapse juhtum (Z, A, B ja C), milles lapsed olid hagejad. Lapsed olid elanud aastaid kodus tingimustes, mida võib nimetada eriti kehvadeks, rasketeks ning isegi kohutavateks. Lapsi peksti, jäeti erineval viisil hooletusse ja nad kannatasid isegi nälga. Sotsiaalteenistus jälgis olukorda aastaid ja kuulas muude ametkondade muretsemist. Sotsiaalteenistus ei soovinud midagi ette võtta, leides, et vanemad ei kohtle lapsi halvasti teadlikult. Võttes arvesse vanemate endi rasket lapsepõlve, saadud viletsat kasvatust ja hoolitsust oldi seisukohal, et vanemad teevad oma laste heaks parima, mida nad suudavad.

Suurbritannia valitsust kohustati maksma lastele „ebainimliku ja alandava“ kohtlemise eest enneolematult suurt kompensatsiooni, üle 320 000 naela. Üheks kompensatsiooni määramise aluseks oli Euroopa inimõiguste leppe (Euroopan ihmisoikeussopimus) artikkel 3, nn piinamiskeelu artikkel. Selles öeldakse: „Kedagi ei tohi piinata ega kohelda või karistada ebainimlikul või alandaval viisil.“

Kohus rõhutab selle otsusega, et ametiisikuile on antud võim paigutada laps väljapoole kodu ning kui olukord seda nõuab, tuleb osata ja julgeda seda võimu asutada. Ametiisikud ei tohi põhjendada oma passiivsust otsustamisraskustega, kui toimub lapse korduv ja silmnähtav väärkohtlemine.

Sotsiaalalale on delegeeritud teatud ülesanded ühiskonnas. Klient ei saa alati seda, mida ta sooviks. Kuigi kliendi soove pole võimalik täita, tuleb tema väärikut tingimusteta austada.

Toiminguid, mis sunnivad klienti tundma end kontrolliobjektina või piiravad tema enesemääramisõigust, tohib rakendada eetilisel põhjendatud viisil. Meetmed peavad olema absoluutselt seaduslikud, välistatud olgu meelevaldsus. Seaduslik alus peab olema võimalikult selge ja kliendile tuleb tagada kaebuse esitamise ja vaidlustamise võimalused ning muu õiguskaitse.

Sotsiaalala spetsialisti töö eetiliseks lähtekohaks on kaitsta kliendi õigusi ja toimida kliendi huvides. Vastuolulises olukorras tuleb erilisel hoolitseda nõrgemal positsioonil olijate õiguste kaitse ja kuulda võtmise eest.

Kliendi osalus ja enesemääramisõigus

Professionaalses sotsiaaltöös austatakse inimese õigust ja vastutust teda ennast puudutavate asjade üle otsustamisel. Sotsiaalala spetsialist julgustab klienti laialdaselt osalema.

Ta püüab oma tegevusega kaitsta kliendi enesemääramisõiguse teostumist, sellega ühtlasi rõhutades vastutust otsuste ja tegevuse eest. Sotsiaalala professionaalsuse juurde kuulub erinevate lahendusvariantide heade ja halbade külgede ning tagajärgede selgitamine, nii et klient saaks ise otsustada. Kliendi osalus saab teoks vaid siis, kui ta saab piisavat ja õiget teavet oma õigustest, talle seadusega ette nähtud hüvedest ja muudest olulistest asjadest.

Kui klient ei ole võimeline oma tahet ilmutama või vastutama oma tegevuse eest, kindlustab sotsiaalala ametiisik koostöös kliendi seadusliku esindajaga või koos pereliikme või muu lähedase isikuga, et klienti koheldaks väärilt ja et tema juhtumit käsitletaks õiguspäraselt.

Kliendiseadus (Asiakaslaki) § 9

See puudutab ka alaealisi lapskliente. ÜRO laste õiguste konventsiooni järgi on lapsel õigus kaitsele ja osalusele. See tähendab, et ka lapsega tuleb siiralt püüda teha koostööd.

Kliendiseadus (Asiakaslaki) § 10

Lapsele tuleb vastavalt tema eale ja arengutasemele anda teavet teda puudutavas juhtumit ning lapse arvamused on vaja välja selgitada ja arvesse võtta. Konventsioonides ega seadustes pole seatud mingeid vanusepiire ning neid ei tohi seada ka praktilises töös. Üldiselt ei tohi osalust eirata turvalisuse põhjendusel.

Ühel koolitusel ütles keegi osalejaist, et ei luba lapsi koosolekutele, kus arutatakse nende hooldusküsimust, sest lapsed on sageli rahutud, „ronivad mööda seinu“ ja segavad nõupidamist mitmel moel.

Hooldusküsimuse arutamise koosolekul on siiski jutt just lapse elu-olu puudutavatest praktilistest asjadest. Kas sama põhjendus esitatakse ka täiskasvanud klientide puhul? Ka täiskasvanud kliendid käituvad sageli teisiti kui töötajaile meeldiks, kuid sellele vaatamata tehakse nendega koostööd ja nende osalust peetakse enesestmõistetavaks. Eetiliselt ei ole põhjendatud eirata lapsi neid puudutavate teemade arutamisel näiteks seepärast, et nad on tülikad ja käituvad halvasti. Töötaja on kohustatud leidma vahendeid lapsega toimetulekuks ja olukorra kujundamiseks ka lastele sobivaks.

Igal inimesel on õigus teha valikuid ja teostada ennast eeldusel, et ta oma tegevusega ei kahjusta teiste samasugust õigust. Samas vastutab indiviid inimesena ja ühiskonna liikmena oma valikute tagajärgede eest.

Kliendil on esmane õigus teha oma elu puudutavaid otsuseid. See on peamine inimlikkust määratlev põhimõte: iseseisva otsustamise võime ja sellest tulenev väärikus.

Iseseisvuse austamine ei tähenda seda, et töötaja püüab toimida kliendi meele järele, vaid et ta austab ka neid kliendi vaateid ja arvamusi, mis tema enda omadest erinevad.

Reeglina püütakse usaldada kliendilt saadud teavet ning ka keerukates olukordades püütakse kuulata eelkõige klienti ennast. Selles on kogu sotsiaalala töö tuum. Kuulamine ja kuulmine (siis kui keegi teine ei kuula) tähendab inimese siirast heakskiitmist. Selline kuuldavaks saamine tähendab kliendi elu korraldamist tema endaga koos, mitte üksnes nõuannete ja juhiste andmist.

- Kliendistlähendumine on seotud kliendi koha, staatuse ja osalusega. Kliendistlähendumine ei ole lihtne lähtekoht, sest olukorrad ja kliendid pole alati „kerged“. Kliendid võivad mitte soovida koostööd, neil võib olla erinevaid vaimse tervise või isiksuse probleeme, vägivaldsust jne.

- Interaktsiooniprobleemid ei ole kliendi vastus, aga nende lahendamine pole siiski ainult alati töötaja võimuses. Mõnikord jõutakse võimatutesse olukordadesse. Alati ei saa toimida kliendi soovide järele, kuigi alati tuleb selle poole püüda. Kliendistlähendumine ei eelda, et töötaja läheks liialt kaasa kliendi olukorraga, vaid et ta säilitab professionaalsuse ja piisava objektiivsuse, et seeläbi leida uusi asjade korrastamise ja mõistmise viise.

Sotsiaalala ametiisik selgitab kliendile valikuvõimalusi, rääkides ausalt ka teda puudutavatest rasketest asjadest. Mõnikord võib olla kiustus jätta keerukad teemad käsitlemata, et teha protsess enda jaoks lihtsamaks. See pole kuidagi kooskõlas kliendi huvidega ega kliendistlähendumisega. Kliendil on näiteks east sõltumata õigus saada ausat ja otsekohest teavet oma olukorra kohta ning see kehtib ka lapse puhul. Vaid mõnes harval juhul võib jätta teabe andmata, kui ollakse tõesti veendunud, et teabe saamine tekitaks kliendile (või teistele asjaosalistele) rohkem kahju kui kasu. Neil juhtudel on jutt nii raskest otsusest, et seda tuleb arutada laiemalt oma töökollektiivis või ülemusega. Otsuse tegemine ei tohi sellistel juhtudel põhineda üksiku töötaja kaalutlustel ega jääda tema vastutusele.

Kui kliendisuhe puudutab mitut klienti korraga (perekonnad, grupid) ning asjaosaliste huvid on omavahel vastuolus, tagab sotsiaalala ametiisik selle, et kõiki osalejaid kuulatakse ja erinevad vaatenurgad võetakse arvesse. Klient võib mõelda, et tema huvid teostuvad ainult siis, kui tehakse tema meele järele olev otsus. Kui tehakse otsus, mida teine osapool tajub oma huvide vastasena, on eriti tähtis hoolitseda selle eest, et juhtum arutataks kliendiga võimalikult üksikasjalikult läbi.

Sellistes olukordades on otsuse või toimimisviisi võimalikult täpne suuline ja kirjalik põhjendamine vältimatu, samuti ka kliendi teavitamine sellest, kuhu ta võib otsuse vaidlustamiseks pöörduda. Niimoodi tagatakse kliendi õiguskaitse.

Parlamendi ombudsmani otsus (Eduskunnan oikeusasiamiehen päätös) 2263/1999:

„Õigus saada põhjendatud otsus on hea halduse peamine tagatis. Sotsiaalhoolekandes tuleb asjaosaliste õiguskaitse seisukohalt pidevalt pöörata tähelepanu otsuste piisavale põhjendatusele. Üldine nõue on, et tuleb määratleda otsuse aluseks olevad tõsiasjad ja tõsiasjade õigus peab olema piisavalt tõendatud.

Asjaosalisele selgub otsuse põhjendustest, miks jõuti sellisele lõppotsusele. Põhjendustel on keskne tähendus ka apellatsiooni käsitlemise seisukohalt.

Need juhivad tähelepanu tõsiasjadele, millel on tähendust apellatsiooni lahendamisel.

Piisavad põhjendused võivad lisada otsuste sisule usaldusväärust.“

Parlamendi ombudsmani otsus (Eduskunnan oikeusasiamiehen päätös) 1027/2000:

„Kui märkmetel on võib olla tähendust vaidlustes laste hooldamise ja kohtumisõiguse üle, tuleb neile minu arvates pöörata erilist tähelepanu. Sotsiaalametnikud ei tohi asuda ühe vanema poolele, vaid nad peavad suhtuma juhtumisse erapooletult. Sotsiaalkomisjonil tuleb anda piisavalt kaalu mõlema osapoole esitatud seikadele ja tõsiasjadele. Sissekanded peavad olema neutraalsed, kajastades juhtumit võrdselt mõlema osapoole seisukohalt. Erapooletus ei tähenda minu arvates seda, et asjadest räägitakse mõlemale poolele meelepärasel viisil.“

Sunni kasutamine

Sotsiaalala spetsialist tegutseb koostöös kliendiga niikaua kui see on võimalik ja püüab tagada kliendi enesemääramisõiguse teostumist. Seaduse poolt volitatud ametiisikuna tuleb sotsiaalala spetsialistil mõnikord sooritada toiminguid või olla toimingute ja otsuste juures, mis on kliendi enda tahte vastased. Sellised on näiteks lastekaitse sunnimeetmed, mõned arengupuudega inimestega tehtavad toimingud tahtevastane sõltuvusravi.

Sotsiaalala spetsialist vähendab kliendi tahte vastaste toimingute kasutamist miinimumini. Sunni kasutamine võib olla vältimatu kliendi huvide kaitsmiseks või asjaosaliste või teiste kaitsmiseks. Tahtevastaste toimingute kasutamine toimugu ainult täpselt seadusega lubatud piires ning hoolides kliendi õiguskaitsest ja hea halduse põhimõtteist. Eetilisel kindel praktika saavutatakse, järgides põhimõtteid, mis tagavad töö avatuse ja õigluse. Sundi kasutades püüab sotsiaalala ametiisik tagada selle, et klient saaks tulevikus ise oma asjade üle otsustada.

Nt Lastekaitseseadus (Lastensuojelulaki) § 9 või Stakesi hooldusele võtmise juhend (Stakesin huostaanotto-opas) § 9

Näiteks lastekaitstes toimitakse nn leebeima toimiva sekkumise põhimõtte (proportsionaalsuspõhimõtte) järgi. See tähendab, et ei tule kasutada liiga karme meetmeid, vaid valida kliendi ellu võimalikult vähe sekkuv toimimisviis. Meede ei saa siiski olla nii leebe, et see poleks mõjus. Näiteks lapse hooldusele võtmist ei peaks korraldama, kui lapse elu saab lähiumbruses muul moel turvaliseks muuta. Seda rakendatakse vaid viimase võimalusena, kui lapse huvid ja turvalisus seda tingimusteta nõuavad.

Euroopa inimõiguste kohtu suurkogu otsus (Euroopan ihmisoikeustuomioistuin/ suuri jaosto, päätös) A ja B kohta Soome vastu, 12. 07.2001:

„EIK märgib, et ametnikud teadsid B eesseisvast sünnist ja tema ema A vaimsetest probleemidest, nii et olukord ei olnud kiireloomuline selles mõttes, et see oleks olnud ootamatu.

Selgitustes puudus mäрге, et ametnikud oleksid kaalunud muid vahendeid, millega sünni järel kaitsta B-d ohu eest, et tema ema kahjustaks teda füüsiliselt. EIK-i ülesanne ei olnud asuda Soome lastekaitseametnike asemele ja kaaluda mõjusamaid kaitsemeetmeid. Kui ametnikel oli siiski kaalumisel selline ema seisukohalt karm meede nagu lapse täielik eraldamine emast vahetult sünni järel, oleks neil tulnud uurida, kas vanemate ja lapse pereelu oleks sellises kriitilises punktis olnud võimalik turvata vähem sekkuva meetmega.

EIK leiab, et ametnike esitatud põhjendused olid asjakohased, kuid mitte piisavad, et õigustada tõsist sekkumist hageja pereellu.

Ametnike otsustusruumile⁵ viidates EIK leiab, et B kiire eraldamise otsus ja selle teostamise meetodid olid ebaproportsionaalsed, kuna need takistasid hageja võimalust nautida pereelu koos oma vastsündinud lapsega tema sünnist peale. Seega, kuigi võis olla vältimatu vajadus rakendada teatud ettevaatusabinõusid B kaitsmiseks, ei saa kiiret eraldamist pidada demokraatlikus ühiskonnas vältimatuks.“

---

⁵ Margin of appreciation, harkintamarginaali.

Sunni kasutamise kohta tuleb teha vähemalt märkmeid kliendi toimikusse ja kui seadus nõuab, teha vastav otsus. Klienti on vaja teavitada, kuidas ta saab otsust vaidlustada. Sunni kasutamine tingimusteta seadustel põhinev ja see ei saa olla mingisugune karistusabinõu. Näiteks kliendil on õigus halvasti käituda, ilma et töötaja teda karistaks. Kui klient on süüdi seadusevastases teos (nagu ähvardamine), tuleb asi anda uurida politseile. Töötaja ei pea leppima igasuguse kohtlemisega kliendi poolt, vaid tal tuleb oma puutumatus kaitsta. Selleks olgu töötajal kindel töökollektiivi toetus ning töökohal selged reeglid vägivalda- ja ohuolukordades käitumiseks.

Töökaitseadus (Työturvallisuuslaki), § 8-10, § 17

Kliendisuhete usalduslikkus

Sotsiaaalala ametiisik austab kliendisuhete konfidentsiaalsust ning hoiab ametisaladust. Ilma kliendi loata tohib teavet avaldada ainult siis, kui teabe avaldamise vältimatus põhineb seadusel. Kui saladuses hoidmine ning avaldamis- või tõendamisvajadus on omavahel vastuolus, toimib sotsiaaalala ametiisik vastavalt seadusele ja kohtuotsusele. Erandkorras võidakse teavet anda ka siis, kui klient ei suuda vastutada oma tegude eest ning saladuse hoidmine võib seada kliendi enda või teised isikud ohtu (nt eakate hooldus, puuetega inimeste hooldus, sõltuvusravi, teatamiskohustus lastekaitstes).

Kliendiseadus (Asiakaslaki), § 17

Kogudes ja edastades teavet kliendi kohta, kindlustab sotsiaalala spetsialist, et andmed oleksid osutatava teenuse seisukohalt vältimatud. Ta selgitab ja näitab kliendile, millist teavet ta üles märgib ning kuidas seda kasutatakse ja kasutatakse.

Helsingi halduskohus Helsingin (hallinto-oikeus), 3.10.2001/01/0673/2:

X nõudis ennast ja oma lapsi puudutava lastekaitseraporti kõrvaldamist sotsiaalteenistusest. Ta leidis, et raport on tervikuna põhjendamatu, laimav ja solvav. Andmekaitsevolinik lükkas hageja nõude tagasi ega koostanud teabe kogumist puudutavat määrust.

Andmekaitsevoliniku otsuse järgi sisaldab kõnealune raport teavet, mis võib viia lastekaitse meetmeteni. Sellest tulenevalt oli sotsiaalametnikel kohustus kindlaks teha võimalik vajadus lastekaitse järele. Seega pole raport nii tarbetu, et tuleks otsustada see täielikult kõrvaldada. Kui sama lapse kohta tehakse hiljem uus raport, on varasemal raportil tähendus lastekaitsevajaduse hindamisel.

Seetõttu võib ka kõnealusel raportil olla hiljem tähendust, isegi kui see ei viigi tulevaste lastekaitsemeetmeteni. Lastekaitseaduse § 40 järgi on raporti eesmärk lapse õiguste kaitse, mida tuleb arvesse võtta raporti õigsuse hindamisel.

Kliendil on õigus privaatsusele ja isikuandmete kaitsele. Sotsiaalala spetsialist toimib taktitundeliselt ja austab kliendisuhte usalduslikkust. Spetsialisti kohus on kanda hoolt, et kliendi privaatsuse kaitsmine ja kliendisuhte usalduslikkuse säilitamine oleks võimalik näiteks asutuses hooldamise korral ja et kliendi isikut puudutavad asjad püsiksid tema eraasjadena. Põhimõtte puudutab ka suhtumist eri eas või erineva kultuuritaustaga inimeste kohtlemisse. Ka lapsel on õigus privaatsusele.

Kliendiseadus (Asiakaslaki) § 11

Kliendisuhete usalduslikkus põhineb sellel, kuidas spetsialist oma töös, sõnade ja tegudega näitab oma suhtumist kliendisse. Iga inimene on iseenesest väärtuslik ja tal on õigus moraalselt väarikale kohtlemisele. Sotsiaalala spetsialist austab inimväarikuse puutumatus ning esindab sotsiaalset õiglust.

*Parlamendi ombudsmani ettekanne... (Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus...) 2001, 75:
„Ametiisikute käitumise üle kaevatakse kõige sagedamini just seetõttu, et selles ilmneb ühel või teisel viisil erapoolikust. Mõnikord väidetakse ka ametnikke käituvat jämedalt või ülbelt.“*

„...ametiisik peab kliente kohtlema korrektselt ja taktitundeliselt ning ka oma raportites vältima keelt, mida klient võib tajuda solvavana.“

Oma suhtlemisviisi ja selle tõlgendamist teiste poolt on raske hinnata, seepärast on interaktsioonile omane, et seda ei saa lõputult reeglitesse seada. Interaktsioonil on tohutu tähtsus (vt Riitta Granfelt, 1998, Vuorovaikutuksen kannateleva voima). Samad nõuanded ja juhised ei toimi igas olukorras, vaja on taktitunnet ja situatsioonitaju. Teisalt on teatud reegleid võimalik kehtestada ja tunnustada teatud piire, mida ei tohi ületada. Näiteks järgnev otsus:

Parlamendi ombudsmani otsus (Eduskunnan oikeusasiamiehen päätös) (1163/4/00):

„Kaebuse sisuks on A-d puudutav sissekanne lastekaitse kliendiraportis, mis on seotud A kuulamisega tema poja asendushoolduse muutmise küsimuses, ning milles seisab: A räägib vastu. A jutt on paljusõnaline ja vastuoluline, nii lapse isa kui sotsiaalteenistust süüdistav. Pidevalt kaldub kõrvale, pidevalt kaitsepositsioonil.“

Sissekanne lõpeb tsitaadiga „Täie aruga või veidi puudulik?“ Sotsiaaltöö tegija sõnul on kliendiraporti sissekanded mõeldud eelkõige märkmeteks või töövahendeiks sotsiaaltöö tegijaile endile.

Kõnealuses tsitaadis olnud lause „Täie aruga või veidi puudulik?“ oli sotsiaaltöö tegija sõnul eelkõige tema enda nägemus A meeleseisundi kohta ning meeldetuletus, et juhtumit tuleb edasi uurida, kuna sellel võib olla oma mõju A laste küsimuse otsustamisel. Lause eesmärk polnud sotsiaaltöö tegija sõnul mingil juhul solvata A-d. Sotsiaaltöö tegija sõnul on sotsiaalteenistuses seoses A kaebusega arutatud kliendiraportite sõnavalikut ja et sellele pööratakse tulevikus rohkem tähelepanu.

Ametiisikul tuleb hea halduse põhimõtete järgi kasutada korrektset, selget ja arusaadavat keelt. Keelekasutuse korrektsus tähendab minu arusaama järgi ka seda, et kliendi kohta ei tohi kasutada solvavaid ja halvustavaid sõnu või väljendeid. See nõue kehtib loomulikult ka ametlikes klienditoimikutes kasutava keele kohta.

Pean kõnealuse sissekande sõnavalikut ebakorrektsaks, hoolimata sellest et sotsiaaltöö tegija sõnul polnud selles mingit halvustamissoovi. Kui sissekande mõte oli viidata A olukorra tähendusele lastekaitsetoimingute seisukohalt, siis pole see minu arvates õnnestunud. Kui kliendilugude ülesmärkimise sõnavalikuga hakatakse sotsiaaltöö tegija jutu järgi tulevikus põhjalikumalt tegelema, tuleks tema tähelepanu juhtida klienditoimikute sissekannete korrektsuse nõudele. Minu arusaama järgi aitavad asjakohased ja korrektsed sissekanded ametlikes dokumentides omalt poolt edendada nii klientide õiguskaitset kui ka usaldusliku kliendisuhete loomist ja säilitamist. Juhin ka X valla sotsiaalteenistuse tähelepanu sellele, et personali tuleb piisavalt koolitada hea halduse põhimõtetele vastava keelekasutuse alal.“

Sotsiaalala spetsialist kohtleb oma kliente vaieldamatu respektiga. Kuigi huumori kasutamine töös on tervitatav, on olukordi, kus see pole sobiv. Igaüks vastutab ise selle eest, kuidas ta kasutab näiteks huumorit ja et nalju mõistetakse õigesti. Töökollektiiv on vastutav selle eest, et klienti koheldaks korrektselt kliendiks oleku eri olukordades, mitte üksnes sotsiaalala spetsialisti töökabinetis.

Kliendist rääkimise viisile on põhjust tähelepanu pöörata ka näiteks puhke- ja seltskondlikes olukordades. Töökohahuumor ei tohi koosneda klientidest ebaviisakal toonil rääkimisest.

*Parlamendi ombudsmani otsus (Eduskunnan oikeusasiamiehen päätös) 253/2002:
„A rääkis, et ta esitas 24.01.2002 teenuste osakonnale avalduse toimetulekutoetuse saamiseks. A sõnul oli teda teeninduspunktis nõustav meesterahvas B talle öelnud muuhulgas, et „söö oma koerad ära, löika tükkideks ja keeda toitu“ ja et „koeranahkadest saad riided õmmelda“. B räägib, et kasutab sageli huumorit raskete kliendiolukordade leevendamiseks ja viskab nalja eriti nooremate klientidega. B räägib, et püüdleb klienditeeninduses pehmema stiili poole.*

Põhiseaduse § 21 järgi kuuluv hea haldustava juurde kodanike õiguste ja korrektse kohtlemise eest hoolitsemine. Hea haldustava juurde kuulub ka suulises vestluses korrektne keelekasutus.

Sotsiaalhoolekande kliendi staatust ja õigusi käsitleva seaduse (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, Asiakaslaki) (82/2000) § 5 järgi on kliendil õigus saada sotsiaalhoolduse pakkujalt hea kvaliteediga hooldust ning head ja tõrjumisvaba kohtlemist. Kliendi kohtlemisena käsitletakse ka seda, kuidas kliendisse erinevates olukordades suhtutakse.

Korrektse keelekasutuse nõue ei takista minu arvates huumori kasutamist klienditeeninduses. Eespool viidatud keelekasutust ei saa ma kuidagi pidada kombekohaseks rääkimisviisiks ega olukorda sobivaks huumoriks. Leian, et teenindaja B keelekasutus oli ebakorrektne ja kliendi kohtlemine oli tema inimväärlikust haavav.“

Suhe ümbritseva ühiskonnaga

„Puudusi ei saa parandada, kui neist ei julgeta rääkida.

Usun, et kriitika võib olla sotsiaaltööle väärtuslik, kuna loob võimalusi uutmoodi mõtlemiseks.“ (Stanley Witkin)

Sotsiaaltöö spetsialistid tegelevad oma töös inimeste elu ja argipäeva kõige põhilisemate asjadega. Seega nad teavad, kuidas meie ühiskonnas inimestel läheb. Töös koguneb palju teadmisi, mida on sageli üldistatavad üksikuist tähelepanekuist laiemaks elutingimuste ülevaateks või arengusuundumuseks. Sotsiaaltöö spetsialisti töö eesmärgiks on jõuvarude lisamine ja positiivsete lahendusmudelite arendamine raskuste keskel. Spetsialistide tähelepanekuid probleemidest ja puudustest on tähtis ja vältimatu esile tõsta, kui soovitakse saavutada inimeste elus muutust. Võib öelda, et oma tööst saadud teadmised ja vaated on sama olulised kui uurijate eelloodud ja tõendatud teadmised: need kõnelevad olukorrast just selles keskkonnas, siin ja praegu.

Sotsiaaltöö spetsialistil on oma töövaldkonnast piisavad teadmised ja kogemused ning tänu neile kujunenud asjatundlikkus. Sageli on probleemiks argiteadmiste vahendamine otsustajatele piisavalt mõistetavalt. Sotsiaalvaldkonna tööst aru andmine ja eriti oma tööst rääkimise viisid väärivad erilist tähelepanu.

Ühiskonna mõjutamine

Interaktsioonile spetsialiseerunud professiooni esindajaina tuleb sotsiaalala spetsialistidel arutleda selle üle, kuidas nende sõnum jõuaks päralt ülemustele, juhtidele, otsustajatele ja avalikkusele. Sotsiaalala spetsialistidel oleks hea rohkem kasutama oma pädevust nii individuaalsel kui töökollektiivi tasandil, arutlemaks, kuidas nad saaksid ühiskonda mõjutada.

Üks mõjutamiskanali on osalemine oma ala asjatundjana erinevate sotsiaalala ja ühiskonna arengukavade ettevalmistamises ja elluviimises.

Uurimuslik lähenemine tööle, uuriv sotsiaaltöö ja koostöö sotsiaalala pädevuskeskustega on ühiskondliku mõjutamise vahendeiks.

Sotsiaalala spetsialistidel tuleb toetada sotsiaalala koolitusasutusi, luues õppijaile võimalusi kõrgetasemeliseks tööharjutuseks ja kaasaegseks praktiliseks õppeks⁶.

Sotsiaalala spetsialistide osalemine avalikus arutelus on soovitatav, isegi kui ametialaduse nõue selle raskeks teeb. Massikommunikatsioon ja professionaalne sotsiaaltöö lähtuvad erinevatest põhimõtetest, mis on sageli omavahel vastuolus. Kui meedia on huvitatud üksikasjade avalikkuse ette toomisest ja neist lugude vormimisest, siis sotsiaalala töötaja saab kõnelda vaid üldisel tasandil või üldpõhimõtetest. Eriti just avalikus debatis kogematu töötajal on tähtis omada või nõuda endale kollegiaalset või ülemuse tuge. Töökollektiivi julgustus ja innustus aitab ja toetab erialateemade avalikku käsitlemist.

Andes ütlusi tööga seotud küsimustes, peab sotsiaalala ametiisik olema võimalikult avameelne, võttes siiski arvesse konfidentsiaalsuse ja privaatsuse kaitse nõudeid. Andes teavet inimeste elust-olust ja sotsiaalsetest probleemidest, kaalutleb sotsiaalala spetsialist võimalikke mõjutusi, mida teabe andmine võib tuua asjasse puutuvate inimeste ja kogukondade ellu.

Sotsiaalala spetsialist peab selgesti välja ütleva, kas ta osaleb avalikus keskustelus professionaalsest rollist lähtudes, oma asutuse töötajana, mingi organisatsiooni või grupi esindajana või eraisikuna.

Mitmeametiline koostöö

Sotsiaalala spetsialist edendab koostööd klientidele vajalike teenuste loomiseks ja sotsiaalse õigluse teostumiseks. Selleks et klienti võimalikult hästi aidata, peab sotsiaaltöö olema võrgustunud ja mitmeametiline.

---

⁶ Vt: <http://www.sosnet.fi/SKT/Materiaalit.iw3> (10.10.2012)

Sotsiaalala spetsialist hindab kriitiliselt enda ja oma koostööpartnerite toiminguid ja edendab avameelset arutelu kliendikeskse mitmeametilise töö eesmärkide ja meetodite üle. Oma pädevuse kõrval väärtustab sotsiaalala spetsialist ka teiste kutsealade esindajate professionaalseid vaateid ja pädevust.

Haldusseadus (Hallitalaki) § 10:

„Ametiisik on kohustatud oma pädevuspiires ja juhtumi iseloomust tuleneval määral abistama teist ametiisikut tema haldusülesandega tegelemisel ning ka muul viisil edendama ametiisikute koostööd.“

Koostöö kolmanda sektoriga

Kolmandas sektoris tegutsejail on tähtis roll heaoluteenuste korraldajaina ja erinevate kliendirühmade huvide eest seisjaina ning ka klientide osaluse suurendajaina. Nendega koostööd tehes tuleb spetsialistidel olla kliendi huvidele avatud.

Tegutsedes koostöös vabatahtliku töö tegijatega püüab sotsiaalala spetsialist kindlustada, et ka selles tegevuses järgitaks sotsiaalala professionaalse töö eetilisi põhimõtteid.

Professionaalse kogukonnaga liitumine

Professiooni arendamine ja professionaalne areng

Sotsiaalne töö areneb koos ühiskonna muutumise ja praktikaga. Sotsiaalala spetsialistil tuleb olla valmis oma kutseala arendama. Ta hindab ja arutab oma töö teoreetilisi lähtekohti, meetodeid ja toimimisviise ning selle mõjusid. Sotsiaalala spetsialist osaleb töö arendamises, mis põhineb uurimuse ja praktika aktiivsel interaktsioonil.

„Sotsiaaltöö kohtab paljusid sotsiaalseid nähtusi ajast ette jõudes, enne kui neid tegelikult osatakse ära tunda ja nimetada. Asju ei ole kõneainena olemas, enne kui me neid nimetame. See, milliste mõistete või teooriatega me iseloomustame ja seletame ümbritsevat maailma, mõjutab seda, kuidas me asju näeme.“ (Sauramaa 2002)

Sotsiaalse töö tegemiseks on vaja nii teadusliku uurimistööga saadud teadmisi kui võimet rakendada neid teadmisi argipäevapraktika kliendiolukordades. Üksnes eetikast ja eetilisest mõtlemisest ei piisa. Oma ametioskuste alalhoidmine nõuab koolituse teel omandatud teadmiste värskendamist ja saadaval olevate uute teadmiste ja oskuste hankimist. Töökeskkond muutub ja muutuvad ka töötegemise tavad.

Sotsiaalala spetsialistil oleks hea püüda näha muutusi oma töös arenguväljakutsetena.

Eetiline on suhtuda muutustesse professionaalselt ja pidada pidevat õppimist töö lahutamatuks koostisosaks. Ilma kutseoskuste alalhoidmiseta ei ole võimalik hoolitseda kliendi õiguse eest saada kvaliteetset ja kaasaegset teenust.

Oma kutseoskuste alalhoidmiseks ja arendamiseks on mitu teed. Täiendkoolituskohustust puudutav sotsiaalhoolekandeseaduse (*Sotsiaahuoltolaki*) muudatus jõustus 1.08.2005. Enda omaalgatuslikuks koolitamiseks on olemas erinevaid õppetoetusi ja stipendiume, ka tööandjad võivad toetada töötajate iseseisvat koolitustel osalemist. Sotsiaalhoolekandeseaduse § 53 järgi on munitsipaal-tööandjad kohustatud hoolitsema töötajate täiendkoolituse eest. Tööandja kohustus kanda hoolt töös vajalike asjakohaste vahendite eest on sätestatud sotsiaalhoolekandeseaduses. Praktikas tähendab see ka tööks vajalikke uusi juhendmaterjale, ministeeriumi juhiseid jm sotsiaalvaldkonna väljaandeid ja kirjandust, milleta töötaja ei suuda püsida tööks vajalikul ajakohasel tasemel.

Kutseoskuste alalhoidmiseks on mõistlik teha kindlaks, kas töökohal on võimalusi kasutada sotsiaalala kompetentsikeskusi konsultatsioonide ja koolituste otstarbel.

Ustavus professionile

Sotsiaalala kutsetöö väärtusi ja eetilisi põhimõtteid ja nende rakendamist tuleb pidevalt hinnata. Professionaalseid lähtekehti, põhimõtteid ja toimimisviise tuleb põhjendada ja nähtavaks teha, et võimalik oleks avameelne arutelu ja hindamine.

Sotsiaalala ametiisik kaitseb ametikaaslast ja professionaalset kogukonda ebaõiglaste tegude ja õigustamata kriitika eest. Ka kahetsusväärseid asju ja nähtusi tuleb professionaalselt käsitleda ja kriitiliselt hinnata; sotsiaalala ametiisik ei ole ega peagi olema eksimatu.

Sotsiaalala spetsialist toob kutseeetika ja eetiliste juhiste vastased teod arutamiseks välja.

Eetiliste põhimõtete rikkumiste puhul algatakse vajadusel asjakohane menetlus. Kui ametiisik leiab, et näiteks tema tööülesannete täitmine vastavalt talle antud juhistele põhjustab eetilisi probleeme, tuleb tal teavitada avastatud ebakohtadest tööandjat või otsustajaid. Spetsialistil tuleb püüda näiteks poliitilise ja struktuurse mõjutamise abil jõuda soovitud arutelu ja muutuseni.

Ustavus professionaalsele kogukonnale saab alguse õppeasutustest ja õppimisajast ning tugevneb praktilises tööelus. Tähtis ühine nimetaja kõikidele sotsiaalala spetsialistidele on kutseeetika. Sotsiaalalal ollakse ustavad ühistele eetilistele arusaamadele seoses inimlikkuse, töö tegemise ja eesmärkidega. 2005. aastast alates sai õppeasutustes võimalikuks kasutusele võtta Talentia kutse-eetika komisjoni koostatud sotsiaalala spetsialisti vanne⁷. Vande eesmärgiks peetakse pühendumist eriala väärtustele ja öelda uustulnukaile tere tulemast professionaalsesse kogukonda, milles eetilisel on suur tähtsus.

---

⁷ Vt lisa.

Töötaja õigused ja kutseliidu toetus

*„Aitamiserialadel on iseenda ja oma
töövõime eest hoolitsemine eetiline
kohustus.“ (Jussi Onnismaa)*

Kutseoskuste alalhoidmine

Sotsiaalala spetsialist kannab hoolt oma kutseoskuste pideva alalhoidmise eest ja teatab tööandjale oma koolitus-, tööjuhendamise jm kutseoskuste arendamise vajadustest.

Töökohtadel on selleks head tingimused, sh asutuse koosolekud, pädevuse kaardistamine⁸, otsese ülemuse korraldatud arenguvestlused, mida praegu kehtiva töölepingute süsteemi järgi peaksid toimuma regulaarselt. Lisaks on alates 1.08.2005 jõus uus seadus munitsipaal-tööandja täiendkoolituskohustuste kohta (sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seadus 50/2005). Sotsiaal- ja tervishoiuministerium annab täiendkoolituse ja tööjuhendamise⁹ kohta kooskõlas sotsiaalala arendamishankega 2005-2006.

Oma heaolu eest hoolitsemine

Sotsiaalala spetsialistil on tähtis tunnistada oma tööalaseid ja isiklikke piire. Iga töötaja on ise võtmepositsioonil oma toimetuleku edendamisel, võttes näiteks asutuse töökeskkonna jutuks ühisel koosolekul ja ülemusega. Töökollektiivi heaolu on kõikide huvides ja kajastub ka klientide kohtlemises. Kutseoskuste hulka kuulub iseenda eest hoolitsemine ka töötegitjana.

Sotsiaalala ametiisikul on õigus privaatsusele ja eraelule väljaspool tööd ning õigus jätta tööasjad sellest ajast väljapoole. See on mõistetav eriti väikestes kohtades. Vaba aeg on igaühe oma aeg ning selle põhimõtte austamine kuulub professionaalsuse juurde.

Töötajaseadus ja töötingimuste kokkulepped (Työaikalaki ja työehtosopmukset)

Õigus töökaitsesele ja turvalisusele

Sotsiaalala spetsialistil on õigus vaimsele ja füüsilisele puutumatusesele, töökaitsesele ja tööturvalisusele. Tal on õigus nõuda asjakohaseid töötingimusi oma töö tegemiseks. Läbipõlemist ja tööst väsimist põhjustab sageli see, et töökoormus ja püstitatud eesmärgid tunduvad täiesti ebamõistlikud. Eesmärgid on nii mõõdutundetud ja ebarealistlikud, et neid pole võimalik saavutada. Töötajal ei teki niimoodi kunagi tunnet, et ta tuleb oma tööga toime

---

⁸ Vt: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyontuki/osaamiskartoitus/> (10.10.2012)

⁹ Oluline: täiendkoolitust ja tööjuhendamist (supervisiooni) käsitletakse valdavalt koos.

ja teeb seda hästi. Sotsiaalala spetsialistil on õigus mõistlikule kliendikoormusele, et teha kvaliteetset ja tulemuslikku tööd.

Sotsiaalala ametiisikul on õigus keelduda täitmast üksi või ilma abita ülesandeid, mis sisaldavad vägivalla ohtu. Tööd pole vaja teha oma elu või oma pereliikmete heaolu ohtu seades.

Tööandjal on üldine kohustus ja vastutus hoolitseda töötaja turvalisuse ja heaolu eest tööl. Tööturvalisuse seaduse järgi on tööandjal ka kompenseerimiskohustus, kui töötaja turvalisus on ohtu sattunud ja tööandja pole rakendanud vajalikke meetmeid töötaja kaitsmiseks.

Töötajal on tööturvalisuse seaduse järgi õigus korrektsele kohtlemisele töökohal. Ka temal endal on kohutus teistega sobival viisil käituda. Tööandjal on seaduse järgi rakenda meetmeid ebasobiva kohtlemise või kiusamise vastu kohe, kui on sellest teada saanud. Õigus vaimsele töökaitsele puudutab ka olukordi, kus klient käitub töötaja suhtes ohtlikult või häirivalt.

Parlamendi ombudsmani otsus (Eduskunnan oikeusasiamiehen päätös) 12691/2002 tõdeb, et A kirjas sotsiaalteenistuse juhatajale saadetud kiri on nii ebakorrektnene, et ombudsmani arvates ei eiranud juhataja oma töökohustusi, kui ta jättis A kirjale vastamata. A äärmiselt ebaviisakas käitumine võib õigustada hea halduse põhimõtetest üleastumist ametniku poolt.

Kui selgub, et töötajat koormatakse tööalaselt tema tervist ohustaval viisil, on tööandja kohustatud rakendama asjast teada saades vajalikke meetmeid (Töökaitseadus, Työturvallisuuslaki, §25). Seega tuleb tööandjal võtta vaatluse alla tööga, töötingimustega ja kogu töökeskkonnaga, aga ka töötaja isiklike eeldustega seotud asjaolud. Tööandja peab kavandama, valima ja ellu viima töötingimuste parandamiseks vajalikud meetmed ning pidevalt jälgima töökeskkonda, töökollektiivi seisundit ja tööviiside turvalisust.

Kui plaanis on tööülesandeid lisada või muuta, tuleb tähele panna, et olulised muutused tööülesannetes kuuluvad koostöökorralduse järgi läbiräägitavate asjade hulka (vt Kunnallisen virka- ja työehtosopimuksen liite). Ressursside vähesus ei tohi põhjustada töötaja kurnatust, vaid töötajal on õigus saada ülemuselt tuge ning tervendavaid meetmeid ülekoormatuse olukorras. Tööturvalisuse seaduse järgi on töötajal õigus põhjendatud asjaolude korral nõuda

oma töökoormuse ülevaatamist. Samuti on töötajal teatud tingimustel kohustus osaleda oma töövoime hindamises. Töötervishoiu ja töökoha töökaitse organid aitavad vajadusel välja selgitada tööalaseid koormustegureid ja otsida lahendusi ning nad varustavad töökohti ka turvalisusjuhiste ja juhenditega.

Sotsiaalhoolekandeseadus (Sotsiaalihooldolaki 710/1982) määratleb sotsiaalhoolekande planeerimise, arendamise, järelevalve ja rakendamise vastutuse sotsiaal- ja tervishoiuministeeriumi, sotsiaal- ja tervishoiu-uuringu- ja arenduskeskuse (Stakes¹⁰), läänivalitsuste¹¹, ning valdade/vallaliitude¹² vahel. Seaduses on näiteks sätestatud, et sotsiaalhoolekande toimimise jaoks peab vald tagama piisavad ja asjakohased tingimused ja vahendid. Seaduse järgi lasub vastutus piisavate ressursside eest teenuse korraldajal. Seega, kui on vaja otsustada ülesannete prioriteetsuse üle, siis sellega tegeleb on tööandja (juhtimine ja haldamine). Töökohal esindab tööandjat otsene ülemus. Prioritiseerimist vajavate teenuste ja kliendirühmade eristamine kasutada olevate ressursside alusel eeldab poliitilist otsustamist, mis on vallavolikogu ülesanne. See on põhimõtteliselt teine asi kui ise oma tööülesannete raames tehtava töö professionaalne prioritiseerimine (asjade asetamine kiirelisuse järjekorda), mida kuulub alati spetsialisti praktika juurde.

Pikenevad järjekorrad ja ülerahvastatud teenused koormavad töötajat ja töötaja kutseeetikat. Tähtis on hoida töökollektiivis alal põhimõttelist arutelu vastutulelikkuse piiride üle. Ülerahvastatud teenuste probleemi lahendamine nõuab sageli otsuseid, mis sünnivad kõikide võtmeisikute koostöös, ning selgeid mängeegleid. Kutseeetika on tugevasti seotud töö tegemise viisiga ja väärtuseliste valikutega, ning seepärast on soovitatav töökollektiivis korraldada regulaarseid arutelusid toimimisviisidest eetiliste küsimustena ning kuidas tööülesannete täitmise eetilised paistab klientide, töötajate ja tööandjate vaatenurgast.

Sotsiaal- ja tervishoiuministeerium on avaldanud kvaliteedisoovitused, millest saab juhinduda töö professionaalsel arendamisel. Töötamine kindlatel kutseeetilistel alustel tähendab tegelemist puuduste parandamisega ja vahendite otsimist muutuste saavutamiseks koostöös teistega.

*Töökaitseadus (Työturvallisuuslaki) 738/2002 ja
Töötervishoiuseadus (Työterveyshuoltolaki) 1383/2001*

---

¹⁰ Vt: <http://www.stakes.fi/FI/Etusivu.htm> (10.10.2012)

¹¹ Soome Vabariik on jagatud 5 lääniks.

¹² *Kuntayhtymä*

Kutseliidu toetus

Sotsiaalala kõrgharitude kutseliit Talentia on loonud kutseeetika komisjoni, mille ülesandeks on toetada liikmeid oma töö tegemisel. Kutseeetika komisjon pakub liikmeile võimalust analüüsida oma tööga seotud eetilisi probleeme koos kolleegidega, teiste ekspertidega ja/või asjaosalistega. Üldiseks eesmärgiks on kindlatel eetilistel alustel olev praktika.

Kutseeetika komisjoni ülesandeks on ka tekitada foorum professionaalseks lobitööks ning luua uusi foorumeid sotsiaalala spetsialistidele.

Komisjoni ülesanded on:

- kujundada seisukohti sotsiaaltöö ning sotsiaalse juhendamise- ja kasvatustöö professionaalse praktikaga seotud eetilistes küsimustes ja teha seisukohad teatavaks
- kanda hoolt, et kutseliidu eetilised juhised oleksid kooskõlas üldiste eetiliste standarditega ja meie kutseala kaasaegsete eetiliste küsimustega
- otsustada üksiku spetsialisti tegevuse eetilise üle ja kui eetikapõhimõtteid on rikutud, siis võtta ette samme vastavalt üksikjuhtumite käsitlemise konkreetsetele juhistele
- teha oma tähelepanekute alusel liidus esindatud kutsealade eetilisi küsimusi käsitlevaid tegevusettepanekuid liidu juhatusele ja nõukogule.

Lõpetuseks

Muutuvas maailmas muutub ka töö tegemise viis, tekitades üha uusi arutamist vajavaid küsimusi. Loodame, et liikmeskond toob ka edaspidi aktiivselt komisjoni ette lahendamata jäänud küsimusi ja töösituatsioone, et neid uurida ja kujundada ühtseid suuniseid.

Kutse-eeetika ei ole argipäevast kõrgemal asuv, pühalik ja austusväärne suunanäitaja ega liigtõsine teoreetiline argumentatsioon, vaid see on elav ja sageli põgus konkreetne argipäevane valik. Loodame, et praegused kutseeetilised juhised aitavad lugejat tema töös. Juhised on mõeldud ka diskussioonide ärgitamiseks töökollektiivides ja spetsialistide omavahelistes vestlustes – ning pakuvad ka laiemale avalikkusele teavet sotsiaalvaldkonna professionaalse töö ja sellega seotud eilisest mõttest, õigustest, vastutusest ja kohustustest.

Allikate loetelu (originaal)

- Rahvusvahelised lepped ja juhised:**
Kansainvälinen ammattiohjeistus (IFSW) www.ifsw.org
Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus
<http://www.ykliitto.fi/ihmis/julistus.htm>
Lapsen oikeuksien yleissopimus
<http://www.ykliitto.fi/iotieto/lapsen.htm>
Euroopan ihmisoikeussopimus
<http://www.fredman-mansson.fi/eniosop.htm>
Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksiä
<http://www.echr.coe.int/echr> tai
<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/eurooppa/feit/>
- Kodumaine seadusandlus, lepped ja juhised:**
Perustuslaki 731 / 1999
Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
812 / 2000 (Asiakaslaki)
Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön
kelpoisuusvaatimuksista 272 / 2005
Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen
henkilöstönkelpoisuusvaatimuksista 608 / 2005
Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta 50 / 2005
(Täydennyskoulutus)
Hallintolaki 434 / 2003
Hallintolainkäyttölaki 586 / 1996
Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999
(Julkisuuslaki)
Henkilötietolaki 523/1999 (Yksityiselämän suoja)
Lastensuojelulaki 683/1983
- Sosiaalihuoltolaki 710/1982
Työturvallisuuslaki 738 / 2002
Työterveyshuoltolaki 1383 / 2001
Työsopimuslaki 55 / 2001
Laki kunnallisesta viranhaltijasta 304 / 2003
- Työaikalaki 605 / 1996
Työehtosopimukset (mm. KVTES) www.talentia.fi
Eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksiä
www.eduskunta.fi
Oikeuskanslerin päätöksiä <http://www.okv.fi/>
Oikeusistuimien ennakkopäätöksiä www.finlex.fi
STM:n laatusuosituksia www.stm.fi
”Sosiaalihuollon asiakkaan asema ja oikeudet”
(STM, Oppaita 2001:11)
”Lapsen etu erotilanteissa. Opas sosiaalitoimelle”
(Stakes, Oppaita 46, 2001)
”Huostaanotto – Lastensuojelun asiantuntijaryhmän
suositus huostaanotto-prosessin laatua ohjaaviksi
yleisiksi periaatteiksi” (Stakes, Oppaita 33, 1999.)
www.stakes.fi
Granfelt Riitta (1998), Kertomuksia naisten
kodittomuudesta.
Helsinki, Suomalaisen kirjallisuuden seura.
Saurama, Erja (2002) Vastoin vanhempien tahtoa.
Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuksia
2002:7. (s. 239)

Sotsiaalala spetsialisti vanne

Mina kinnitan au ja südametunnistuse nimel, et pühendun oma ametis inimlikkuse teenimisele. Minu tegevuse eesmärk on edendada kliendi võimet ja võimalusi ise oma elu korraldada ja olla täievoliline kodanik.

Kaitsen oma kliendi inimõigusi. Püüan ennetada ja takistada isikute ja rühmade sotsiaalsel kõrvalejäämist ja kaotada ilmajätuse tagajärgi inimeste elust.

Hoian kliendisuhete konfidentsiaalsust.

Olen ustav oma professionaalse kogukonna eetilistele põhimõtetele ja juhistele ega toimi ka surve all olles kutseeetika vastaselt.

Sosiaali alan ammattihenkilön vala

Minä vakuutan kunnian ja omantuntoni kautta, että ammatissani sitoudun ihmisyyden kunnioittamiseen. Toimintani päämäärä on edistää asiakkaan kykyä ja mahdollisuuksia itsenäiseen elämään ja täysivaltaiseen kansalaisuuteen.

Puolustan asiakkaani ihmisoikeuksia. Pyrin ehkäisemään ja estämään yksilöiden ja ryhmien yhteiskunnallista syrjäytymistä sekä poistamaan huono-osaisuuden seurauksia ihmisten elämässä.

Suojaan asiakassuhteen luottamuksellisuutta.

Sitoudun ammattikuntani eettisiin periaatteisiin ja ohjeisiin, enkä painostuksestakaan toimi ammattietiikan vastaisesti.

Allikas:
<http://www.talentia.fi/tyoelama/ammattietiikka/vala> (10.10.2012)